

Бабенко Р.В.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

Мачай О.О.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ВІЙСЬКОВО-СПОРТИВНІ ЗМАГАННЯ В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІЙ СТРУКТУРІ МОНГОЛЬСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

Стаття присвячена висвітленню спортивних змагань в Монгольській імперії, їх призначенню, змісту, функціям.

Монгольська культура в добу створення та розвитку імперії пройшла через асиміляцію та синкретизм, багато чого запозичивши від завойованих народів. Проте, попри зіткнення цивілізацій, релігійних вірувань, монголи змогли зберегти особливість своїх традицій та обрядів. Серед культурної спадщини яскраво виокремлюються монгольські спортивні змагання, які і зараз є популярними в Монголії, Бурятії, Тиві тощо. Зараз такі спортивні змагання проводяться на честь монгольського свята Наадам, яке бере свої витоки ще з часів Середньовіччя.

Наадам виконував роль підтримки дружніх відносин в державі, надаючи можливість укріпити складений в імперії соціальний ієрархічний поділ та дати можливість зробити кар'єру невідомим борцям, які врешті ставали богатурами в монгольському війську чи ханському оточенні.

У дослідженні аналізується розвиток спортивних і військово-спортивних змагань, визначаються їх види. Зокрема, висвітлюються гра в м'яч та її різновиди – поло та футбол, особливості змагань в стрільбі, кінські перегони, змагання з боротьби. З'ясовується фактор поєдинків у формуванні нового соціокультурного простору та розкривається роль спорту в суспільно-політичному житті населення монгольської імперії доби Середньовіччя. Визначається вплив загальноімперських змагань на зовнішню та внутрішню політику монгольських держав.

Робота базується на свідченнях середньовічних авторів, що описували фізичну форму монголів, їх військово майстерність, спортивні поєдинки та ставлення до фізичних тренувань простих жителів імперії. Завдяки проведеному аналізу джерельної та історіографічної бази сформовано уяву про високий розвиток монгольської цивілізації.

Ключові слова: монголи, Наадам, кінні перегони, стрільба, спортивні змагання, поєдинок.

Постановка проблеми. В науковій літературі є чимало праць, присвячених традиціям, обрядам та звичаям монголів часів існування Монгольської імперії. Найбільший вплив на формування цих традицій здійснив кочовий спосіб життя та релігійні уявлення номадів, створені на базі сповіданого монголами шаманізму. Серед такої культурної спадщини на окрему увагу заслуговують монгольські спортивні змагання. Проте в науковій історичній літературі питання спорту та його політичного значення майже не висвітлено. Праці дослідників здебільшого розкривають правила та звичаї, що супроводжували традиційні види монгольських поєдинків, не трактуючи їх більш глибоке значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Побіжно питання спорту в контексті військового мистецтва монголів висвітлено в низці історичних

праць. Серед них варто вказати дослідження військової справи К. Гандзакеці [7] та Г. Акнерці [9], які описали монгольське озброєння та ведення бою. Описи монгольських воїнів містяться в збірнику англійських середньовічних джерел, досліджених В. Матузовою [15]. В більшості свідчень сучасників монголи зображені як хижакі, що були абсолютно позбавлені культури та цивілізованого розвитку. Тому в джерелах не йдеться про тренування і досягнення такої фізичної сили, витривалості, розвитку спортивного мистецтва та встановлення чітких правил і багатогранних традицій монголів. Однак частина середньовічних авторів все ж надає об'єктивні оцінки образу завойовників, що дозволяє розкрити, особливості фізичного розвитку монголів [4].

Перші згадки про змагання знаходимо в «Сокровенном сказании» [10, с. 116, 178], яке описує поєдинки з боротьби серед представників знатних

родів імперії. Про боротьбу, скачки та стрільбу з луку як про забаву і спортивні змагання довідуємось з творів Г. де Рубрука та П'єтро Карпіні, які були очевидцями цих дійств [18].

З праць сучасних дослідників виділяється робота І. Мендот «История становления и развития национальных видов спорта тувинского народа», яка дає детальний та цілісний опис видів змагань монгольського свята Наадам, не пояснюючи, однак, значень обрядів та правил, що супроводжували поєдинки [17]. Більш аналітично до проблеми підходить історик Ш. Кріст, простежуючи походження, функції та цілі монгольської традиційної боротьби [11]. Одним із найбільш ґрунтовних досліджень монгольського спорту як важливого складника збереження державного і суспільного устрою є стаття А. Юрченко «Какой праздник отметил хан Узбек в июне 1334 г.», в якій автор надає опис ритуалів, що супроводжували спортивні змагання в ставці хана Узбека – традиції, бенкет тощо [23].

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в проведенні аналізу спортивних монгольських дійств і їх значень. Задля цього були поставлені такі завдання: висвітлити основні види змагань монголів; простежити трансформацію спортивних поєдинків; проаналізувати, як спортивні змагання впливали на внутрішню та зовнішню політику, соціальне життя, культуру Монгольської держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спорт і чудова фізична підготовка була необхідна для життя номадів. Навіть у добу осілости та спокою монголи тренувались в мисливстві; коли вони не були зайняті війною, то займались полюванням, вчили цьому своїх синів, аби вони з раннього віку набирались досвіду користування зброєю, розвивали витривалість [5, с. 110–111]. Навіть конфлікти між монгольськими родами або політична розправа часто вирішувалась у формі поєдинків [10, с. 116, 178].

Серед спортивних ігор монголів джерела виділяють гру в кінний м'яч. Історик В. Еберхард припускає, що це був вид футболу. Однак у праці китайського мандрівника «Мен-да Бей-лу» є згадка, що гра проводилась для двадцяти вершників [16, с. 82], тому, імовірно, це був аналог поло, який монголи запозичили у північнокитайців (чжурчженів) [16, с. 193]. Чи грали монголи у футбол, джерельних свідчень немає. Можливо, це пояснюється тим, що монголи, як свідчить Матфей Паризький, мали «короткі» [9, с. 7] та слабкі ноги, бо навіть на коня вони піднімались трьома

уступами, наче сходинками [15, с. 137, 175]. Можна припустити, що монголи мали нерозвинені м'язи ніг через переважне пересування верхи. Гра в м'яч була не тільки розвагою, а й використовувалась для бійцівської підготовки. Зокрема, військові мали влаштовувати турніри тричі на місяць, а от підкореним народам цю гру не дозволяли [16, с. 193–194].

Джерело згадує про дану забаву, розповідаючи про перебування китайського посла в ставці хана. Хан гостинно та щиро запрошував гостя приєднатись до гравців, очевидно, маючи на меті налагодити під час розваг міжетнічні та міжнаціональні зв'язки із сусідськими племенами та народами.

Але найбільш популярними та особливо шанованими видами спорту у монголів були три види фізичних вправ: скачки на конях (морі-урілдаан), стрільба з лука (сурхабан) і боротьба (бухе-барілдаан) [12, с. 5], які ввійшли в історію як «ерин гурбан наадан» – «три гри чоловіків» [1, с. 11; 21, с. 4]. Зазвичай такі змагання проводились із початком літа й були улюбленою народною розвагою. Вони супроводжувалися виступами представників народного мистецтва: співаки віддавали хвалу кращим наїзникам, стрільцям та борцям під звуки морінхура – струнного інструменту, прикрашеного кінською головою [17, с. 64]. Змагання були присвячені людям праці – скотарям, хліборобам, мисливцям; на святах вшановували членів багатодітних сімей. Часто на іграх відбувалось змагання умів – учасники мали давати мудрі відповіді на поставлені питання [17, с. 68].

Ігри Наадам виконувались одночасно або послідовно, згідно з різноманітними обрядами та правилами. Ігри були доволі стилізованими та пронизаними символічним значенням, що відповідало стародавнім монгольським кочовим, шаманським та мисливським практикам [1, с. 11]. Часто проведення свята присвячували шаманістським богам, щоб їх заспокоїти. Однак, навіть прийнявши іслам і відмовившись від шаманізму, монголи продовжували влаштовувати Наадам [23, с. 113].

Розвиток цього свята приписують часам Чінгісхана, який з 1206 року почав проводити щорічне велике зібрання, щоб підтримувати дружні відносини між представниками різних племен [14, с. 147]. Тому можна сказати, що такі спортивні змагання були важливим елементом для підтримки дружніх відносин всередині імперії. За своєю сутністю Наадам нагадує Олімпійські ігри Греції, які мали припинити на час змагань чвари і продемонструвати чесні та союзницькі відносини між народами як у грі, так і в політичній, військовій сферах життя [8, с. 39].

Скотарство і полювання були головним заняттям монголів-кочівників в XI–XIII ст. Плано Карпіні, який перебував в Каракорумі в 1246 році, зазначав, що монголи були дуже багаті на худобу: верблюдами, биками, вівцями, козами, кінями; і наголошував, що стільки в'ючної худоби немає і в цілому світі [18, с. 203]. Особливо спритними монголи були на конях, бо «на конях вони виростали» [2, с. 114]. Чингісхан говорив, що той, хто впаде з коня, далі просто не зможе боротись проти ворога, а якщо і зможе, то перемоги не здобуде [6, с. 38].

Основу монгольського війська становила кіннота [16, с. 66–67]. Її мобільність посилювала повна відсутність колісного обозу. Тільки кибитки хана й особливо знатних осіб перевозилися на візках [19, с. 207–208]. Ця особливість була зумовлена тим, що все життя монголів було пов'язане з конем. У 3–4 роки, коли дитина могла дотягнутися до стремена осідланого коня, її садили в сідло, через що з'явилася фраза, що монгол народжується на коні [18, с. 37].

Монгольський пастух зазвичай мав володіти усіма способами і прийомами навчання коней, правилами і тонкощами підготовки їх до перегонів [14, с. 149]. Тому вправне володіння технікою перегонів було чи не найважливішим вмінням монгола, а кінний спорт і змагання розвивалися дуже стрімко.

Кінні перегони поділялись на різні категорії: для молодих скакунів були малі відстані, для дорослих, відповідно, – довгі дистанції [17, с. 67].

На кінних змаганнях влаштовували кілька заїздів. У першому брали участь коні-дворічки (даага), які долали відстань у 15 км. Вважалось, що присутність на фініші дворічних коней приносить удачу і благополуччя. У другому заїзді йшли трирічки (шулден) на дистанцію в 20 км; в третьому – чотирирічки (хязаалан) – на 25 км, в четвертому – п'ятирічки (соеолон) – на 28 км. В п'ятому ж заїзді брали участь коні всіх інших вікових категорій, починаючи з шестирічок, для яких встановлювалась відстань у 30 км. Окремо існували шостий заїзд (для жеребців – азарга) на 28 км та сьомий (для коней-іноходців). Таким чином, всього відбувалось сім заїздів.

У змаганнях брали участь чоловіки від 15–16 до 70 років, жокеями на скачках були хлопчики 11–13 років. Учасники змагань повинні були дотримуватися дисципліни: їм заборонялося пити архі (арака – молочна горілка), спізнюватися, вони повинні були вчасно лягти спати [17, с. 68].

На честь переможців виконувалися хвалебні пісні, а команді вручався головний приз – великий баран. Коня-переможця вшановували з висо-

кими почестями. П'ять найшвидших коней з кожного заїзду отримували колективне звання «п'ять кумисних». Їх проводили колом пошани, співаючи хвалебні пісні.

Дівчата і жінки монголів їздили верхи не гірше, ніж чоловіки [16, с. 80]. Часто вони носили з собою щити та луки, адже вмели влучно стріляти [15, с. 136; 18, с. 37]. Імовірно, це пояснюється тим, що під час воєн жінки йшли пліч-о-пліч нарівні з чоловіками [13, с. 64]. Варто зазначити, що вправлялись зі зброєю монгольських жінок вчили змалечку, як і їзди верхи. Однак у спортивних змаганнях вони участі не брали.

Головною зброєю монголів здавна був лук. Це пояснюється «хронічною нестачею озброєння»: лук і стріли вони могли зробити власноруч; інші ж види зброї зазвичай були трофейними. Навіть у добу розквіту імперії хороша зброя цінувалась дуже високо, і тільки заможні воїни могли її собі дозволити [2, с. 114; 22, с. 185–186].

Про вправність монгольських стрільців свідчать багато середньовічних істориків: зокрема, вірменський літописець Григор Акнерці навіть назвав свою працю «Історія народу стрільців», маючи на увазі монголів [9, с. 2–3]. За легендою вірменському народу за гріхи було послано кару у вигляді неперевершених воїнів-стрільців; тому коли на Кавказі з'явилися монгольські лучники, ні у кого не було і гадки, що можуть бути воїни сильніші й вправніші, ніж монгольські стрільці [7, с. 152]. Про талант лучників свідчить і анонімний літопис «Хронограф XIV ст.», вказуючи, що удару важких стріл з тугих монгольських луків не витримували жодні обладунки [2, с. 114; 15, с. 175].

Навчання стрільбі з лука починалося з трирічного віку. Дитина отримувала маленький лук, розміри якого збільшувалися в міру її зростання [19, с. 211].

Стрільба з луку проводилась в змаганнях сурхарбан. Умови змагання були не вибагливі, мішені робили з підручних матеріалів, які можна було зробити в степах. Зокрема, кожен із учасників мав надати клубок, зроблений з повідку коня. Ці клубки відносили за 100 метрів від гравців і на накрученому шарі встановлювали ціль, закріплену вітками або пір'ям, яка називалась буга («бик»). Вигравав той, хто збивав найбільшу кількість клубків.

Були і змагання на точність і дальність стрільби по мішені. Ціллю слугував щит із берести, що був заввишки 4 аршини (3 м), шириною 3 аршини (2 м).

Влаштовувалися також змагання зі стрільби в літаючу мішень – пай адар. Мішень (пай) була

зроблена зі шкіри чи берести, розміром приблизно 20–30 см. Її прив'язували шнурком до дерева, щоб та парила на висоті в повітрі, роблячи при цьому різні «піруети» [17, с. 70–71].

В Ермітажі зберігається Чингізове каміння, знайдене 1818 року, яке містить писемне свідчення про стрільбу під час проведення Наадаму 1225 (1226) року, який був влаштований на честь перемоги Чингісхана над Хорезмом. Племінник Чингісхана Есунке (Есухей-богатур) влучно потрапив у мішень з відстані у 335 алдів (більше 600 метрів) [13, с.64; 22, с. 187].

Але, напевно, найулюбленішим видом поєдинку у монголів була боротьба. Це можна пояснити фізичною статурою монголів: вони були «коренасті» [15, с. 137], мали сильну спину та руки (що було набуто завдяки кінним перегонам та стрільбі з лука).

Давнє походження поєдинків з боротьби в регіоні підтверджується низкою матеріальних пам'яток. Зокрема, малюнки боротьби тотемних тварин збереглися на ордоських бронзових пластинах для кріплення поясу (IV–I ст. до н. е.), в написі на скелі поблизу озера Байкал та річки Ангара тощо. В написах фігурують птахи, які згадуються в ритуалі, що виконується перед боротьбою. В монгольських релігійних культурах часто змальовувалась боротьба тотемних тварин, що уособлювали двобій добра і зла [11, с. 10–11].

Ставка хана була не тільки політичним, але, можливо, культовим, і спортивним центром держави. Онук Чингісхана Хан Угедей шовечора влаштовував змагання лучників, арбалетників і борців і нагороджував переможців [20, с. 41]. Хан був фанатом боротьби, попри те, що сам навряд чи боровся, бо зловживав спиртними напоями [3, с. 81–82].

Спочатку його борцями були тільки монголи, кипчаки й китайці. Потім ханові розповіли про борців Хорасана й Іраку, за якими хан послав людей». З Хамадану приїхали 30 борців на чолі з Мухамедом-шахом і силачем Філе. Філе зміг перемогти монгольських богатурів, за що хан щедро нагородив його. Але Угедей був небайдужий і до долі самого борця: коли Філе погодився на бій проти Мухаммеда, з яким вони разом приїхали, хан заборонив поєдинок, адже «вони були земляками і свояками між собою і не мали ворогувати». За Філе хан віддав заміж монгольську дівчину, але незабаром дізнався, що борці не вступають в інтимні зв'язки з жінками, щоб не втратити сили. Тоді Угедей, наполягаючи на продовженні роду, відсторонив борця від поєдинків [20, с. 60–61].

Проводились і загальноімперські борцовські змагання за правління Менгу-каана. Інок Магакія в своїй «Історії» розповідає про сповнений інтриги фінальний поєдинок, де зустрілись монгольський і вірменський борці. Попри симпатії і сподівання монголів, переможцем двобою був вірмен [9, с. 36–38].

Велике спортивне свято було проведено в Улусі Джучі в ставці хана Узбека в червні 1334 року. Для емірів та запрошених царів були розташовані кушки (павільйони), де надавалися місця відповідно до ієрархії. Десь біля години тривали змагання лучників. По завершенню стрільби і нагородження призерів кожен з емірів, отримавши і вдягнувши спеціальний халат, йшов на уклін до хана. Після цього хан і його сини проїжджали верхи на конях перед людьми, направляючись до золотого шатра, де мав бути бенкет. Таке свято було характерною процедурою проведення курултаїв, на яких демонстрували ієрархію ханської родини та управлінського апарату [23, с. 114].

Змагання Наадаму починались із виконання ритуалу «Девіг»: «танець орла» – розминка – демонстрація для спортсменів. Чоловік, імітуючи політ орла, показував свою фізичну форму; цей обряд був своєрідним вітанням глядачів. Такий самий танець орла виконував і переможець поєдинку, розвернувшись обличчям до прапора [17, с. 34–35].

Одними з найпопулярніших видів боротьби були «бухе барілдан» та «хуреш», які були схожі між собою за правилами змагань, ритуалом, за формою одягу. Проте були і деякі відмінності: в бухе барілдан не було жеребкування, своїх супротивників вибирали борці, що володіли більш високим титулом; в хуреші поразка фіксувалась у разі торкання землі трьома точками, а в бухе барілдані – чотирма точками (коліном), але під час боротьби дозволялось торкатися землі долонею. На відміну від хуреша, в бухе барілдані спочатку на поле випускалися найслабші пари, які змінювались все більш сильними і спритними; останніми виступали найвідоміші борці [17, с. 64]. Цікаво те, що в боротьбі не було ліміту часу та ніякої системи очок, рахувався тільки зайвий дотик до землі [11, с. 14].

Форма монгольського борцівського одягу включала плавки, куртку, монгольські чоботи і шапку. З такого костюму релігійний сенс несла саме куртка – дзодок. Вона покривала тільки спину і руки, але залишала відкритими груди і живіт борця. Можливо, це пояснюється традицією військової магії: «захистити» спину від «хижих птахів», які завжди хапали своїх жертв за шкіру кігтями.

Кращим борцям присвоювались почесні звання: 3-кратному переможцю великого Наадаму – звання «дархан аварга» («непереможний титан»), 2-кратному переможцю – звання «аварга» («титан»), призерам (першого та другого місця) – «арслан» («лев»), переможцям 3-го і 4-го турів – «начин» («сокіл»), переможцям 5-го туру – «дзан» («слон»).

У кожного борця був свій тренер (засул), який представляв свого учня перед початком поєдинку та захищав інтереси борця в разі суперечок із судьями [17, с. 64–65].

Варто зазначити, що такі свята відігравали велику роль не тільки в збереженні соціального статусу, включаючи і майнову та соціальну нерівність, а й давали змогу домогтися і примножити соціальний престиж людини, вихідця з бідних верств суспільства, адже успішні борці завжди отримували загальнонародне визнання. Оскільки змагання дозволяли виявити індивідуальні бій-

цівські якості учасників, монгольські хани використовували їх для набору людей в свою особисту охорону й елітні війська [11, с. 13–14].

Висновки. Монгольські спортивні змагання виконували низку важливих функцій для народу. Окрім тренування і досягнення ідеального володіння техніками верхової їзди, стрільби, боротьби, змагання стали невіддільною частиною політичної, соціальної та культурної сфери життя номадів. Завдяки спортивним поєдинкам та святам підтримувались комунікації не тільки між племенами монголів, але й народами, що потрапили в орбіту Монгольської імперії. Стверджувались традиції, що посилювало ідентифікацію і сприйняття себе як частини народу у кожного учасника та глядача дійств. Свята Наадам свідчили про високий рівень розвитку культури монголів, спростовуючи поширену в історіографії думку про цей народ як про варварський та позбавлений будь-яких принципів моралі.

Список літератури:

1. Rhode D.M. Mongolia Naadam Festival: past and present in the construction of national identity. New Zealand : University of Canterbury. Social and Political Sciences, 2009. 242 p.
2. Анонимный грузинский Хронограф XIV века. / под ред. Г. Цулая. Москва, 2005. 162 с.
3. Бабенко Р.В. Культура вживання традиційних напоїв в монгольському середньовічному суспільстві (за даними писемних джерел). *IX Сходознавчі читання А. Кримського : тези доповідей міжнародної наукової конференції (Київ 1–2 червня 2005 р.)*. Київ, 2005. С. 81–82.
4. Бабенко Р.В. Образ монгольських завойовників у середньовічних писемних джерелах. *Воєнно-історичний вісник: Збірник наукових праць Національного університету оборони України*. 2016. № 4(24). С. 43–51.
5. Вернадский Г.В. Монголы и Русь : монографія. Тверь : ЛЕАН, Москва : АГРАФ, 1997. 480 с.
6. Владимирцов Б.Я. Общественный строй монголов. Монгольский кочевой феодализм. Ленинград : Изд-во АН СССР, 1934. XII+224 с.
7. Гандзакеци Киракос. История Армении. Москва : Наука, 1976. 438 с.
8. Иванов В.Д. Олимпийские игры: исторический экскурс. *Физическая культура. Спорт. Туризм. Двигательная рекреация*. 2009. Т.4. №3. С. 39–45.
9. История монголов инока Магакии, XIII века / перевод и объяснения К.П. Патканова. Москва : Книга по Требованию, 2011. 122 с.
10. Козин С.А. Сокровенное сказание. Монгольская хроника 1240 г. Ленинград : Издательство Академии наук СССР, 1941. Т. 1. 619 с.
11. Крист Ш. Магия борьбы: национальная борьба в Бурятии и Монголии в прошлом и настоящем. *Вестник Бурятского научного центра СО РАН*. 2017. № 1 (25). С. 10–22.
12. Кыласов А.В., Тедорадзе А.С. Традиционные виды борьбы народов России: история и спортизация. Москва : Федерация исконных забав и этноспорта России, 2013. 16 с.
13. Лхагвасурен Г., Алтанцэцэг Л., Гундэгмаа Л. Традиции и основы формирования методик в монгольских национальных видах спорта. *Вестник спортивной науки*. 2014. №5. С. 63–66.
14. Маньдула Х. Традиционные спортивные игры в культуре народов Центральной Азии и их роль в сохранении традиционного наследия. *Учёные записки ЗабГУ. Серия «Философия, культурология, социология, социальная работа»*. 2014. № 4 (57). С. 146–150.
15. Матгузова В.И. Английские средневековые источники. Москва : «Наука», 1979. 268 с.
16. Мен-даБей-лу («Полное описание монголо-татар»)/ред. Кукушкина Н.А. Москва : «Наука», 1975. 287 с.
17. Мендот И.Э. История становления и развития национальных видов спорта тувинского народа : дис. ... кандидата педагогических наук : 13.00.04. Улан-Удэ, 2015. 160 с.
18. Путешествия в восточные страны Платона Карпини и Рубрука / под ред. Н.П. Шастиной. Москва : Гос. изд-во геогр. лит-ры, 1957. 272 с. + карта.

19. Разин Е.А. История военного искусства VI–XVI вв. Санкт-Петербург : ООО «Издательство Полигон», 1999. Т.2. 656 с.
20. Рашид ад-Дин. Сборник летописей. / перевод с персидского Ю.П. Верховского. М.-Л. : АН СССР, 1960. Т.2. 253 с.
21. Фомин В.А., Мантуров С.В. Вековой путь физической культуры и спорта в Бурятии. Улан-Удэ : Бурятский гос. ун-т, 2002. 65 с.
22. Храпачевский Р.П. Военная держава Чингисхана. Москва : АСТ: ЛЮКС, 2005. 557 с.
23. Юрченко А.Г. Какой праздник отметил хан Узбек в июне 1334 г. *Золотоордынское наследие. Политическая и социально-экономическая Золотой Орды (XIII-XV вв.): материалы международной научной конференции (17 марта 2009 г.)*. Казань. С. 110–126.

Babenko R.V., Machai O.O. MILITARY AND SPORTS COMPETITIONS IN THE SOCIO-POLITICAL STRUCTURE OF THE MONGOLIAN EMPIRE

The article is devoted to the coverage of sports competitions in the Mongol Empire, their purpose, content, functions.

Mongolian culture in the days of the creation and development of the empire went through assimilation and syncretism, borrowing much from the conquered peoples. However, despite the clash of civilizations, religious beliefs, the Mongols were able to preserve the peculiarities of their traditions and rites. Among the cultural heritage, Mongolian sports competitions stand out, which are still popular in Mongolia, Buryatia, Thebes and others. Now such sports competitions are held in honor of the Mongolian holiday Naadam, which has its origins in the Middle Ages.

Naadam served to maintain friendly relations in the state, providing an opportunity to strengthen the social hierarchy in the empire, and to give the opportunity to make a career of unknown fighters, who eventually became rich in the Mongol army or the khan's entourage.

The study analyzes the development of sports and military sports competitions, identifies their types. In particular, the game of ball and its varieties of polo and football, features of shooting competitions, horse racing, wrestling competitions are covered. The factor of fights in the formation of a new socio-cultural space is clarified and the role of sports in the socio-political life of the population of the Mongol Empire of the Middle Ages is revealed. The influence of general imperial competitions on the foreign and domestic policy of the Mongol states is determined.

The work is based on the testimony of medieval authors who described the physical shape of the Mongols, their military skills, sports fights and attitudes to physical training of ordinary people of the empire. Thanks to the analysis of the source and historiographical base, the idea of high development of the Mongolian civilization is formed.

Key words: Mongols, Naadam, horse racing, shooting, sports competitions, duel.